

Such approach in pedagogics enables to consider this phenomenon as the whole holistic process where the special attention is paid to the personality's individuality, enables to distinguish the "nuclear" – central, stable constituents and the "peripheral" – dynamic, structural constituents of the pedagogical system.

Due to this fact it is necessary to develop the dynamic model of the professional orientation of the personality.

To investigate the "core" and the dynamic constituents of such pedagogical system is only possible with the diatropic approach.

Key words: *personality's orientation, diatropia, logical and meaningful model, structural components, constructs.*

Подано до редакції 12.10.2017.

УДК 378.011.3 - 051 : 74]: 37.015.031

© 2017

Лі Хан

СУТНІСТЬ І ЗМІСТ ТВОРЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПОЗИЦІЇ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

У статті систематизовано науково-теоретичний матеріал щодо визначення сутності та змісту творчої педагогічної позиції, яка є достатньо складним феноменологічним утворенням і розглядається з позицій різних наукових підходів. Окреслено систему понять, які пов'язані з проблемою дослідження, розкрито їхню сутність. З'ясовано, що сформована у майбутнього вчителя образотворчого мистецтва стійка, дієва, спрямована творча педагогічна позиція стане підґрунтям до формування та закріплення творчого стилю діяльності в процесі його самостійної художньо-педагогічної діяльності.

Ключові слова: *позиція особистості, позиція педагога, педагогічна позиція, творча педагогічна позиція, майбутній учитель образотворчого мистецтва.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Сучасні пріоритети розвитку освіти та шкільної практики вимагають переорієнтації підготовки вчительських кадрів з вузько предметної орієнтації на широкий особистісний контекст професійної кваліфікації – її духовно-творчі, морально-аксіологічні, комунікативні засади. Функціональна своєрідність професійної діяльності вчителів мистецьких дисциплін полягає у гармонійному поєднанні її творчих аспектів як художньої, так і педагогічної складових. Це повною мірою стосується і вчителів образотворчого мистецтва, які у своїй роботі стикаються із широкою варіативністю програм, методик навчання, особливістю викладання образотворчих предметів у різних типах освітніх установ, що вимагає від них свідомого професійного вибору, неможливого без сформованої творчої педагогічної позиції. Саме творча педагогічна позиція зумовлює здатність вчителя образотворчого мистецтва успішно впливати на моральне й духовне становлення учнівської молоді, орієнтуватися у складних соціокультурних реаліях сьогодення, продуктивно транслювати духовні, інтелектуальні й художні цінності, адекватно оцінювати досягнуті результати професійної діяльності та проектувати нові педагогічні цілі й завдання. Це актуалізує проблему наукової рефлексії феноменології творчої педагогічної позиції вчителя образотворчого мистецтва та розроблення продуктивних методичних підходів до її формування у студентів як важливого чинника їх успішної професійної підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... У міждисциплінарних дослідженнях зарубіжних та вітчизняних науковців в галузі людинознавства значна увага приділяється трактуванню дефініції «позиція особистості» (Б. Ананьев, Г. Андреева, О. Асмолов, Л. Божович, Є. Бондаревська, Л. Буєва, Н. Бурдакова, О. Венгер, Н. Дивитовська, В. Маркин, І. Кон, А. Копйов, О. Леонтьєв, В. Ляудіс, Т. Мар'ялова, В. Мерлін, Т. Мальковська, В. Маркин, В. Мясіщев, Б. Паригін, А. Петровський, Л. Петровська, В. Сластьонін, А. Співаковська, Л. Федорова, В. Ядов та ін). Її проекція на контекст професійної діяльності педагогічних працівників здебільшого витлумачується крізь призму понять «позиція педагога», «педагогічна позиція», «професійна позиція педагога», «професійно-педагогічна позиція» (Г. Абрамова, Г. Аксьонова, А. Асмолов, В. Бедерханова, Н. Боритко, Н. Бочкіна, А. Данильчук, Т. Дулінець, Л. Жуйкова І. Ісаєв, І. Колеснікова, Л. Кондрашова, С. Краснов, Л. Красовська, А. Маркова, Л. Мітіна, А. Міщенко, Н. Нестерова, С. Осипова, В. Сластьонін, В. Слободчиков, Г. Суходольський, Н. Талізін О. Темченко, М. Целих, А. Чернявська, В. Шаталов, Є. Шиянов, С. Щербина, І. Якиманська та ін.).

Феноменологія творчої педагогічної позиції майбутнього вчителя опосередковано розглядається у контексті його підготовки до творчої педагогічної діяльності в аспектах розвитку емоційно-творчої природи педагога (В. Кан-Калік, А. Тряпціна, А. Гогоберідзе); становлення творчої індивідуальності майбутнього вчителя (Л. Мільто, Н. Пилюгіна, Н. Осухова); формування творчого ставлення до засвоєння професійних знань (С. Гуревич, Н. Сичкова); інтенсифікації процесу професійної підготовки майбутніх учителів (В. Андреев, Н. Гузій, І. Гуткіна, П. Щербань, Р. Шакуров та ін.). У ряді досліджень підкреслюється значення сформованості певних особистісно-професійних позицій учителя як важливого показника розвиненості його творчого особистісного потенціалу (Л. Ведернікова, М. Єрмолаєва, А. Маркова, В. Сластьонін, Н. Щуркова та ін.). На необхідності формування творчої педагогічної позиції у майбутніх учителів у процесі підготовки у ВНЗ наголошують у своїх працях А. Данильчук, І. Колеснікова, Л. Красовська, А. Маркова, В. Сластьонін та ін. Опосередковано наукове

розв'язання проблеми формування творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого мистецтва представлено у працях Л. Базильчука, І. Зязюна, С. Коновець, М. Лещенко, Л. Масол, Г. Падалки, М. Резніченка, О. Ростовського, О. Рудницької, С. Свид, Н. Сокольникової, Г. Сотської, О. Ткачука, О. Шевнюк, В., Шпільчака, Г. Щолокової та ін., у яких висвітлено різноманітні аспекти підготовки фахівців у галузі мистецтва та методики формування певних компонентів фахової компетентності вчителів мистецьких дисциплін.

Формування цілей статті... Мета даної статті полягає у теоретичному узагальненні наукових підходів до висвітлення сутності та змісту творчої педагогічної позиції майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Виклад основного матеріалу дослідження... Здійснена систематизація науково-теоретичного матеріалу показала, що творча педагогічна позиція особистості вчителя-вихователя є достатньо складним особистісним утворенням, що розглядається дослідниками з точки зору різних концептуальних підходів. З'ясування сутності означеної дефініції, на нашу думку, доцільно вибудувати у динамічному ряді понять: «позиція особистості» – «позиція педагога» – «педагогічна позиція» – «творча педагогічна позиція».

Уперше термін «позиція» був введений у науковий обіг та професійну термінологію австрійський лікарем, психологом А. Адлером – засновником індивідуальної психології, який вважав цей концептуальний підхід «позиційною психологією». У загальнонауковому значенні позицію (від лат. positio) переважно розглядають як: 1) стійку систему відношень до певних сторін дійсності, яка виявляється у відповідній поведінці та вчинках. Позиція – утворення, що розвивається, її зрілість характеризується несуперечливістю та відносною стабільністю; 2) інтегральне, найбільш узагальнене становище індивіда у статусно-рольовій внутрішньо груповій структурі; 3) стійку систему відношень людини до різних виявів оточуючої дійсності, людей та самого себе [4; 5].

У працях психологів, філософів, соціологів та педагогів знайшли відображення різноманітні загальнонаукові підходи до розуміння сутності позиції особистості, що витлумачується як інтегральна властивість особистості, яка характеризує направленість діяльності, способи поведінки, характер ставлення до оточуючої дійсності; умову, в якій особистість виявляє себе (В. Селіванов, В. Фрідріх та інші); система людських відношень на різних етапах розвитку особистості; процес самостійної діяльності особистості, сутність якої виявляється у моральному виборі (О. Леонтьєв); психологічне утворення особистості, яке формується в процесі діяльності та накопичення соціального досвіду (Т. Артем'єва); стійкий структурний компонент особистості (Б. Ананьєв, В. Мясіщев); спосіб реалізації базових цінностей особистості в певній діяльності (І. Демакова); важливий показник цінності, моральності та духовності особистості (Т. Мальковська); сукупність основних цінностей особистості, які визначають життєві орієнтири (Є. Струков, В. Єфимов, С. Косолапов); ставлення людини до системи норм, правил, шаблонів поведінки, що випливають із його соціального стану та пропонуються навколишнім його середовищем (Б. Паригін); система суспільних зв'язків, спілкування, які відкриваються йому як те, заради чого та як використовує риси свого темпераменту та набуті знання, вміння та навички (О. Асмолов); місце особистості, класу або категорії людей у суспільній структурі стосовно інших людей (Ф. Якубчак) тощо.

Підкреслюючи комплексний характер поняття «позиція», більшість науковців наголошують на аксіологічній природі дефініції. О. Мацкайлова визначає позицію як особистісне утворення, що відображує суб'єктні властивості людини – її активність, творчу свободу, свідомість і унікальність, а також ціннісні орієнтації [11, с.52]. Схожу точку зору висловлює Ф. Блієва, яка визначає позицію як стійке комплексне утворення в структурі особистості, що відбивається в суб'єктивному, творчому, ціннісному відношенні до своєї діяльності і якості її виконання, виявляється в прагненні до досягнення її вершин [2, с.7]. Подібною думки дотримується й О. Трещев, який вважає, що позиція особистості – це інтегральна характеристика особистості, яка визначає, у першу чергу, стійку систему ціннісних ставлень до своєї життєдіяльності, саморозвитку та виявляється у поведінці та діяльності, а також у позитивній установці на цю діяльність [18].

Об'єднує усі ці точки зору та підходи думка про те, що саме позиція виступає показником ціннісної розвиненості особистості, відображаючи її моральні характеристики та ставлення до світу. Розвиток позиції постійно стимулюється духовним ростом особистості, охоплюючи її розумовий, емоційний та вольовий потенціали. Вироблення ж особистісної позиції – це складно детермінований гетерогенний процес, який зовні виявляється через діяльність, зміст якої відображує рівень засвоєння особистістю визнаних у суспільстві норм і цінностей та впливає на вибір можливостей для реалізації дій, рішень, вчинків на кожному етапі людського життя [9, с.15-16]. Так, О. Лазєбна розуміє позицію особистості як свідомо вироблений, динамічно стійкий особистісний утвір, що характеризується системою ставлень людини до оточуючого світу та до самої себе в ньому; виявляється у її поведінці та діяльності. На думку дослідниці, позиція зумовлюється системою установок, мотивів, цілей і цінностей та відображає характер потреб, мотивів, переконань особистості [9, с.17].

Зважаючи на те, що учитель є носієм загальнолюдських і професійних цінностей, деякі вчені (Н. Алексєєв, Н. Посєва, В. Слободчиков та ін.) позицію вчителя розглядають як один із способів реалізації базових цінностей особистості, зокрема її екзистенціальних цінностей у професійно-педагогічній діяльності. На думку В. Слободчикова, унікальність педагогічної позиції, специфіка педагогічної праці взагалі й освіти в цілому

визначається «різницею вікових потенціалів» у структурі дитячо-дорослої спільності; саме зустріч дорослого з будь-яким іншим поколінням уперше породжує педагогічну – особистісно й професійно визначену – позицію. При цьому дослідник підкреслює, що педагог у своїй дійсно педагогічній позиції ніде й ніколи не зустрічається з дитиною як з «об'єктом» (якщо він дійсно педагог, а не працівник з «людським матеріалом»); в особистісній позиції він завжди зустрічається з іншою людиною, у професійній – з умовами її становлення й розвитку [16].

Важливим для нашого дослідження є тлумачення педагогічної позиції Ш. Амонашвілі, який визначає її як особистісно-гуманний підхід до дитини, заснований на професійних знаннях, професійному досвіді, творчому підході до педагогічної праці, а також висунуте вченим-практиком положення про те, що творчу позицію вчителя слід розглядати як мету педагогічного управління.

Виходячи з означених міркувань, можна зробити висновок, що педагогічна позиція виявляється, по-перше, у ставленні педагога до сенсу, цінностей і цілей навчання, педагогічної науки, викладання і змісту процесу навчання, у його відношенні до учня як суб'єкта власного життя, та до себе як до творчої індивідуальності, здатної до діалогу в педагогічному колективі; по-друге, у досягненні педагогом деякої особистісної гармонії, яка сприяє соціальній стійкості, продуктивній включеності у суспільно-педагогічну діяльність та особистісному психологічному комфорту.

Неординарним є підхід Г. Абрамової, яка вважає педагогічну позицію особливим проявом трансцендентної позиції, оскільки у її основі лежить переживання рівня залежності людей один від одного. «Необхідність обговорювати існування ще однієї позиції – педагогічної – пов'язана з тим, що буття людини являє собою три реальності відносно незалежні одна від іншої: психічну, соціальну і тілесну. Її особистісна позиція втілює переживання, що йдуть від психічної та тілесної реальності, і це робить її відносно незалежною від реальності соціальної. Можна сказати, що особистісна позиція – це «Я-буття», тоді як у соціальній реальності починається «Ми-буття» чи необхідність життя з іншими людьми» [1, с.251]. До того ж учена зазначає: «Займати педагогічну позицію – це значить приймати рішення про вплив на іншу людину, вчити його через цей вплив доцільній поведінці, тобто ставати для іншої людини носієм мети, відповідати на запитання що потрібно» [там само, с. 254]. Л. Красовська, визначаючи сутність і зміст професійної позиції педагога, по-перше, розглядає її в тісному зв'язку з соціальною позицією, котра визначає громадську зрілість особистості, є основою професійної позиції; по-друге, визначає останню як відношення особистості до свідомо обраної професійної діяльності та складну інтегральну якість особистості, процес формування якої пов'язаний із світоглядом, ціннісними орієнтаціями, мотивами, якостями кожної людини, тобто, професійна позиція передбачає поєднання професійного та індивідуального в кожній особистості [8].

Отже, з огляду на викладене, педагогічну позиції вчителя слід розуміти як складне особистісне утворення, яке формується під впливом зовнішнього середовища й виявляється в його ставленні до різних аспектів педагогічної діяльності, а також виступає результатом перетворення зовнішніх вимог до професійно-особистісних якостей, цінностей, знань і вмінь майбутнього фахівця на його внутрішні самодерміновані прагнення власного особистісно-професійного зростання.

Творчі характеристики педагогічної позиції вчителя як її родової властивість відзначають чимало вчених. На думку Л. Кондрашової активність, творчість, нестандартний підхід до виконання учителем професійних функцій, творчий стиль діяльності є важливими характеристиками правильної професійної позиції, вироблення якої має стати метою педагогічної підготовки студентів у ВНЗ. Професійну позицію, вважає вчена, потрібно розглядати як єдність очікуваної професійної поведінки та її реального втілення, основу чого поряд із професійно-значущими якостями, організаторськими здібностями, становить і здатність нестандартно (*творчо*, доповнено нами, Л.Х.) виконувати професійні функції [7, с.96]. Л. Лесохіна вважає у становленні професійної позиції педагога міцне підґрунтя для формування творчого потенціалу вчителя [13]. У контексті творчої самореалізації вчителя розглядає професійну позицію педагога А. Ведернікова, визначаючи її як спосіб, «механізм» втілення педагогом своїх екзистенційних цінностей у професійній діяльності та акцентує на тому, що через поняття позиції «ми неодмінно приходимо до розуміння того, що педагог, який творчо реалізується, у рамках своєї професійної діяльності не грає роль, не виконує функцію, не підтримує свій статус, а реалізує особистісно-професійну позицію педагога» [3, с.51]. На думку В. Сластьоніна, педагогічна позиція як засіб його творчого самовираження вчителя зумовлена тим, що саме через позицію він виражає свій інтелект, емоції, почуття, волю, професійні переконання, темперамент, характер, власні мотиви діяльності, цінності, цілі, світоглядні ідеали [15, с.27]. Науковцями доведений зв'язок успішної творчої самореалізації педагога у професії та сформованості у нього педагогічної позиції, в основі чого лежить стійка усвідомлена система ціннісно-сміслових ставлень фахівця до різних сторін своєї професії у системі смисложиттєвих орієнтацій педагога [12].

Серед нечисленних праць, присвячених безпосередньому вивченню творчої педагогічної позиції, відмітимо найбільш значущі у контексті нашого наукового пошуку. О. Пурло, вивчаючи особливості життєвої творчої позиції особистості, ототожнює поняття «творча» та «авторська» позиція, а також визначає її як компонент особистості, який відображає цілісну систему її ціннісно-сміслових відносин до різних сторін життя:

відношення до творчої реалізації життя, відношення до людей, що творчо проявляють себе в житті, відношення до себе як до автора життя, відношення до життя як до концепції і відношення до життєтворчої практики [14, с.269].

Варто відмітити точку зору Т. Матвєєвої, яка творчу позицію характеризує як культурно-історичне явище, що має особистісний і процесуальний психологічні аспекти. Творча позиція особистості передбачає наявність здібностей, мотивів, знань і умінь, завдяки яким створюється оригінальний продукт, унікальний твір людської діяльності». Це вияв професійної діяльності, який несе творчий початок, інновацію, експеримент. Творча позиція має формуватися свідомо у процесі навчання шляхом розвитку уяви, інтуїції, потреби особистості у самоактуалізації (розкритті та розширенні своїх творчих можливостей), здатності до постановки завдань професійної діяльності тощо [10].

Н. Козирева, вивчаючи проблему розвитку творчої позиції дошкільнят, визначила досліджуваний феномен як «якість особистості, яка виявляється в здатності долати стереотипи, що склалися, та породжувати щось суб'єктивно нове у найрізноманітніших ситуаціях, незалежно від матеріалу і сфери діяльності» Слід зазначити, що, виділена автором «якість», є атрибутивною характеристикою творчої особистості, а не змістовною характеристикою саме творчої позиції. Наявність даної властивості (якості) може виступати умовою формування і розвитку творчої позиції, але не є її суттю. Творча позиція виступає фундаментальною передумовою становлення творчої активності особистості [6, с.81].

У дисертаційному дослідженні «Формування творчої позиції майбутнього вчителя засобами мистецтва» Н. Столярова розглядає творчу позицію майбутнього вчителя як систему усвідомлених стійких суб'єктивних ставлень студента до професійно-педагогічної діяльності, її суб'єктів, себе як спеціаліста, яка ґрунтується на оволодінні культурними, загальнолюдськими та педагогічними цінностями, з характерною спрямованістю на створення та перетворення, та реалізується у практичній діяльності, що складає особистісний сенс для студента, та відповідній поведінці [17, с.23].

Узагальнення існуючих точок зору та підходів стосовно сутності та змісту творчої педагогічної позиції педагога, спираючись на думку Н. Столярової, дозволяє сформулювати наступні положення: творчій педагогічній позиції відповідає творче ставлення, засноване на внутрішніх мотивах діяльності – мотивах особистісної самореалізації, пов'язаних з потребою особистості реалізувати себе в різних видах творчої діяльності. Творче ставлення до професійної діяльності збуджується емоційним переживанням недовіри, «неестетичних» сторін професійної реальності і виявляється в прагненні домогтися результату в творчій діяльності без прагматичних цілей (людина отримує задоволення від самого процесу творчості, який має для нього глибокий особистісний сенс) [17].

Ми також поділяємо точку зору Н. Столярової з приводу того, що творчу позицію майбутнього вчителя можна буде вважати об'єктивно обґрунтованою, якщо творчість у педагогічній діяльності студента буде мати особистісний сенс, заснований на знаннях у галузі творчості та професійних цінностях, викликати емоційний підйом і стимулюватиме діяльну активність. Знання збагачують власне бачення проблематики, виступають необхідною умовою постановки та вирішення творчих завдань, вироблення власної позиції. Рівень знань має бути високим, оскільки творча позиція педагога – це вищий для особистості рівень мотивації.

Отже, аналіз наукової літератури дозволив виявити суттєве зростання інтересу дослідників до проблеми формування творчої педагогічної позиції майбутніх вчительських кадрів, появу значної кількості праць щодо її наукового вивчення, і водночас констатувати відсутність цілісних системних досліджень щодо формування цього аксіологічного за своєю природою професійно-особистісного утворення у процесі підготовки учителів образотворчого мистецтва. У наукових розвідках учених здебільшого наголошується на необхідності формування творчої позиції як внутрішньособистісної властивості на базі теоретико-методичної професійної, загальнокультурної, аксіологічної, гуманістичної, естетичної підготовки, та відзначається, що процес становлення творчої особистості в професійній діяльності є достатньо тривалим і залежить не лише від суб'єктивних особливостей студентів, а й від педагогічної організації їх навчання та виховання у ВНЗ, спрямованої на становлення творчої педагогічної позиції.

Висновки... Проведений аналіз наукових джерел дозволив нам сформулювати узагальнене розуміння сутності *творчої педагогічної позиції майбутнього вчителя образотворчого мистецтва* як інтегральної характеристики особистості студентів-художників, яка відбивається в позитивному суб'єктивному, ціннісно-смісловому ставленні до професійно-педагогічної діяльності та прагненні її якісного здійснення; полягає у виробленні комплексу настанов та орієнтацій щодо прояву творчої активності й ініціативи у розв'язанні художньо-педагогічних завдань; виявляється у здатності до оригінальних педагогічних рішень, нестандартного мислення, самостійності, відходу від шаблонів й стереотипів, педагогічної імпровізації та створенні інноваційних педагогічних продуктів.

Професійний розвиток майбутнього вчителя образотворчого мистецтва, спрямований на формування його творчої педагогічної позиції, має відбуватися у трьох основних видах його навчально-творчої діяльності – пізнавальній (на навчальних заняттях та виконанні самостійної роботи), практичній (видах педагогічної практики), художній (оволодіння зображувальним мистецтвом), що вимагає розроблення відповідних методичних засад.

Використана література:

1. Абрамова Г.С. Возрастная психология / Г.С. Абрамова. – М. : Академия, 1997. – 704 с.
2. Блиева Ф.И. Формирование профессиональной субъектной позиции у будущих специалистов по физкультуре и спорту: автореф. дис. на соискание научн. степени канд. пед. наук : 13.00.08 / Ф.И. Блиева. – Майкоп, 2007. – 22 с.
3. Ведерникова Л.В. Подготовка педагога как творческого профессионала. [Текст] / Л.В. Ведерникова. – Ишим : Изд-во ИГПИ им. П.П. Ершова, 2006. – 112 с.
4. Головин С.Ю. Словарь практического психолога / С.Ю. Головин. – Минск : Харвест, 1998. – 300 с.
5. Коджаспирова Г.М. Педагогический словарь / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров. – М. : Академия, 2003. – 176 с.
6. Козырева Н.А. Развитие творческой позиции старших дошкольников в игре с противоречиями / Н.А. Козырева // Вопросы психологии. – 2007. – № 2. – С. 80-91.
7. Кондрашова Л.В. Імітаційно-ігрове навчання у вищій школі : Навч. посібник / Л.В. Кондрашова, М.Г. Вієвська, Л.А. Савченко. – Кривий ріг, 2001. – 190 с.
8. Красовська Л.І. Формування творчої особистості і проблеми сучасної школи / Л.І. Красовська // Придніпровський науковий вісник. – 2006. – № 4. – С. 56-68.
9. Лазебна О.М. Формування активної екологічної позиції підлітків: дис... канд. пед. наук: 13.00.07 / О.М. Лазебна / Інститут проблем виховання АПН України. – К., 2004. – 219 с.
10. Матвеева Т.В. Творческая позиция как культурно-историческое явление в процессе формирования профессиональной культуре дизайнеров // Современные наукоемкие технологии [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://rae.ru/snt/pdf/2007/09/2007_09_08.pdf
11. Мацкайлова О.А. Особенности становления субъектной позиции в старшем школьном возрасте / О.А. Мацкайлова // Педагогические проблемы становления субъектности школьника, студента, педагога в системе непрерывного образования. – Волгоград : Изд-во ВГИПКРО, 2003. – Вып. 12. – С. 51-54.
12. Мешко О. Л. Професійно-смысловий потенціал становлення педагогічної позиції майбутнього вчителя / О.Л. Мешко // Проблеми гуманітарних наук: Наукові записки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка / Ред. кол. Т. Біленко (гол. редактор), Н. Скотна, М. Боришевський та ін. – Дрогобич : РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2009. – Вип. 23. Психологія. – С. 4-14.
13. Профессиональная деятельность молодого учителя: социально – психологический аспект / Под. ред. С.Г. Вершловского, А.М. Лесохиной. – М. : Педагогика, 1982. – 144 с.
14. Пурло О.Ю. Поняття та сутність творчої життєвої позиції особистості / О.Ю. Пурло // Вісник Одеського національного університету. Серія Психологія. – Том 14. – № 17 (2009). – Одеса : Одеський національний університет імені І.І. Мечникова. – С. 263-270.
15. Слостенин В.А. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.А. Слостенин, И.Ф. Исаев, Е.Н. Шиянов; Под ред. В.А. Слостенина. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 576 с.
16. Слободчиков В.И. Психологические условия введения студентов в профессию педагога / В.И. Слободчиков, Н.А. Исаева // Вопросы психологии. – 1996. – № 4. – С. 72-80
17. Столярова Н.Г. Формирование творческой позиции будущего учителя средствами искусства : Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Н.Г. Столярова. – Хабаровск, 2005. – 202 с.
18. Трещев А.М. Становление профессионально-субъектной позиции будущего учителя : дисс. ... докт. пед. наук. : 13.00.08 / А.М. Трещев. – Калуга, 2001. – 541 с.

Ли Хан

СУЩНОСТЬ И СОДЕРЖАНИЕ ТВОРЧЕСКОЙ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОЗИЦИИ УЧИТЕЛЯ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОГО ИСКУССТВА

В статье систематизирован научно-теоретический материал по определению сущности и содержания творческой педагогической позиции, которая выступает достаточно сложным феноменологическим образованием и рассматривается с позиций различных научных подходов. Определена система понятий, связанных с проблемой исследования, раскрыта их сущность. Установлено, что сформированная у будущего учителя изобразительного искусства стойкая, действенная, направленная творческая педагогическая позиция станет основой формированию и закреплению творческого стиля деятельности в процессе его самостоятельной художественно-педагогической деятельности

Ключевые слова: *позиция личности, позиция педагога, педагогическая позиция, творческая педагогическая позиция, будущий учитель изобразительного искусства.*

Lee Khan

KEY COMPONENTS AND SUBSTANCE OF CREATIVE PEDAGOGICAL APPROACH OF FINE ARTS TUTOR

The article presents the systemized scientific and theoretical analysis for definition of key components and substance of “creative pedagogical approach” that comes as quite complex phenomenon from the view of different scientific research methods. The neighboring terms are defined and explained.

The scientific researches assert the necessity of formation of “creative pedagogical approach” as inner individual position on the basis of actual personal mental and creative student’ potential as well as his theoretical, methodological professional, cultural, acseological, humanitarian and esthetical education. The above conclusions are caused by the nature of personal professional growth that is quite long lasting and influenced by the motivation, individual values and goals arising from the initial period of study in pedagogical university.

Our analysis of scientific publications has led to conclusions on key components and substance of “creative pedagogical approach” term for future fine arts tutor and define it as complex feature of personality transferred into personal, creative and substantial attitude to his professional activities and their quality. It is also reflected in actions and creative artistic work including positive expectations on such work, as well as in the artistic area (in the part of pedagogical activities, self-expectations and those of other participant of educational process). The above is closely related to aspirations, progress and focus of pro-active, original and individual approach to pedagogical artistic tasks accompanied by non-standard, associative and improvisational creative activities and emotional perceptions of pedagogical artistic activities including permanent adherence to self-integration thereto.

It is further concluded that formation of solid, efficient and proactive creative pedagogical approach for future fine arts teacher comes as basis for emerging and acknowledgment of creativeness within his individual pedagogical artistic activities.

Key words: position of personality, the position of the teacher, pedagogical position, creative pedagogical position, future teacher of fine arts.

Подано до редакції 23.10.2017.

Рекомендовано до друку докт.пед.наук, проф. Н.В.Гузій

УДК 378:373.2

© 2017

Рабецька Н.Л.

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ СФЕРИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

У статті висвітлено підходи науковців до сутності комунікативної компетентності фахівців, подано визначення комунікативної компетентності майбутніх фахівців соціономічної сфери (сукупність знань, умінь, навичок організації міжособистісної взаємодії, яка характеризується вміннями толерантного спілкування вербальними і невербальними засобами мовлення, впливу на співрозмовника, побудови конструктивного діалогу, вирішення конфліктних ситуацій, емоційної саморегуляції тощо), розглянуто принципи організації освітнього процесу вищих навчальних закладів (особистісного підходу, ситуативності, моделювання, двостороннього характеру навчального спілкування, диференційованого підходу до формування груп, діяльнісної основи навчання, групової взаємодії, орієнтації на професію), дотримання яких сприятиме формуванню комунікативної компетентності майбутніх фахівців соціономічної сфери.

Ключові слова: майбутні фахівці соціономічної сфери, компетентність, компетенції, комунікативна компетентність, принципи організації освітнього процесу.

Постановка проблеми у загальному вигляді... В умовах інтеграції України до європейського освітнього простору інтенсивно здійснюється модернізація вітчизняної системи освіти, що передбачає вирішення проблеми якісного формування професійної компетентності майбутніх фахівців, у тому числі й соціономічної сфери, здатних реалізовувати знання й уміння в професійній діяльності. Постає необхідність формування в майбутніх фахівців системи життєво значущих знань, умінь, навичок, розвитку здатності використовувати свій особистісний потенціал. Професійна діяльність фахівців соціономічної сфери належить до типу «людина – людина» і передбачає взаємодію з іншими людьми, що зумовлює необхідність поряд із професійними знаннями та вміннями формування комунікативної компетентності. З огляду на це, розвиток здібностей майбутніх фахівців-соціономів до спілкування, до конструктивного вирішення конфліктних ситуацій, подолання мовних і комунікативних бар'єрів у професійній діяльності є актуальним і важливим завданням вищої школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Проблемі комунікативної компетентності приділяють увагу вітчизняні й зарубіжні вчені в галузі педагогіки і психології: А. Андрієнко, О. Аршавська, Т. Бутенко, Н. Волкова, Т. Вольфовська, М. Вятутнев Н. Гез, Т. Дементьєва, М. Заброцький, Д. Ізаренков, О. Касаткіна, О. Кравченко-Дзондза, Б. Ломов, С. Максименко, Т. Мішеніна, А. Москаленко, Р. Мільруд, С. Петрушин, Л. Савенкова, Ю. Федоренко та ін., які наголошують на тому, що на сучасному етапі розвитку педагогічної науки постає необхідність розв'язання різноманітних проблем, пов'язаних із низьким рівнем комунікативної компетентності молоді. Незважаючи на значну кількість досліджень, присвячених проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної сфери, питання формування їхньої комунікативної компетентності залишається актуальним.

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає у визначенні сутності комунікативної компетентності майбутніх фахівців соціономічної сфери, визначенні принципів її формування в освітньому процесі вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу дослідження... До соціономічних належать професії типу «людина – людина», основними ознаками яких є такі:

- 1) предметом праці є інша людина чи група людей;
- 2) основні виробничі завдання працівника – безпосередній вплив на інших людей: навчання, виховання, лікування й догляд, інформаційне й соціально-побутове обслуговування;
- 3) успішність професійної діяльності значною мірою залежить від умінь працівника встановлювати безпосередні соціальні контакти;
- 4) головними знаряддями праці є вербальні (мовлення) і